

5 Etelä-Savo

5.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Etelä-Savossa on 17 kuntaa, joista kaupunkimaisia on tyypiltään kaksi: maakuntakeskus Mikkeli ja asukasluvultaan maakunnan toiseksi suurin kaupunki Savonlinna. Väkiluvultaan Etelä-Savo on Manner-Suomen maakunnista neljänneksi pienin. Lukuisia palveluita tarjoavan Savonlinnan naapurikunta Enonkoski on maakunnan ainoa kunta, jossa ei ole tarjolla kartassa 5.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Tarkasteltavat kustannukset ovat maakunnan kunnista miinusmerkkiset Juvalla: kunnassa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset vuonna 2009 olivat -2 €/asukas. Nettokustannukset laskeaan vähentämällä käyttökustannuksista käyttötuotot. Siten kustannukset ovat miinusmerkkiset, kun käyttötuotot ylittävät käyttökustannukset: taustalla voi olla esimerkiksi kunnan kulttuuritoimen saama avustus tai muu suurempi tuloerä.

Ristiinan kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannuksista vuonna 2009 ei ollut tietoa Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta-tilastossa. Vuosina 2007 ja 2008 kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 1 €/asukas.

Etelä-Savossa valtaosa tarkasteltavista kulttuuripalveluista on keskittynyt maakunnan kahteen kaupunkimaiseen kuntaan Mikkeliin ja Savonlinnaan, joissa toimivat myös kaikki maakunnan valtionosuuslaitokset lukuun ottamatta maaseutumaisessa Punkaharjun kunnassa toimivaa valtionosuusmuseota (Suomen Metsämuseo Lusto).

Taulukko 5.1.

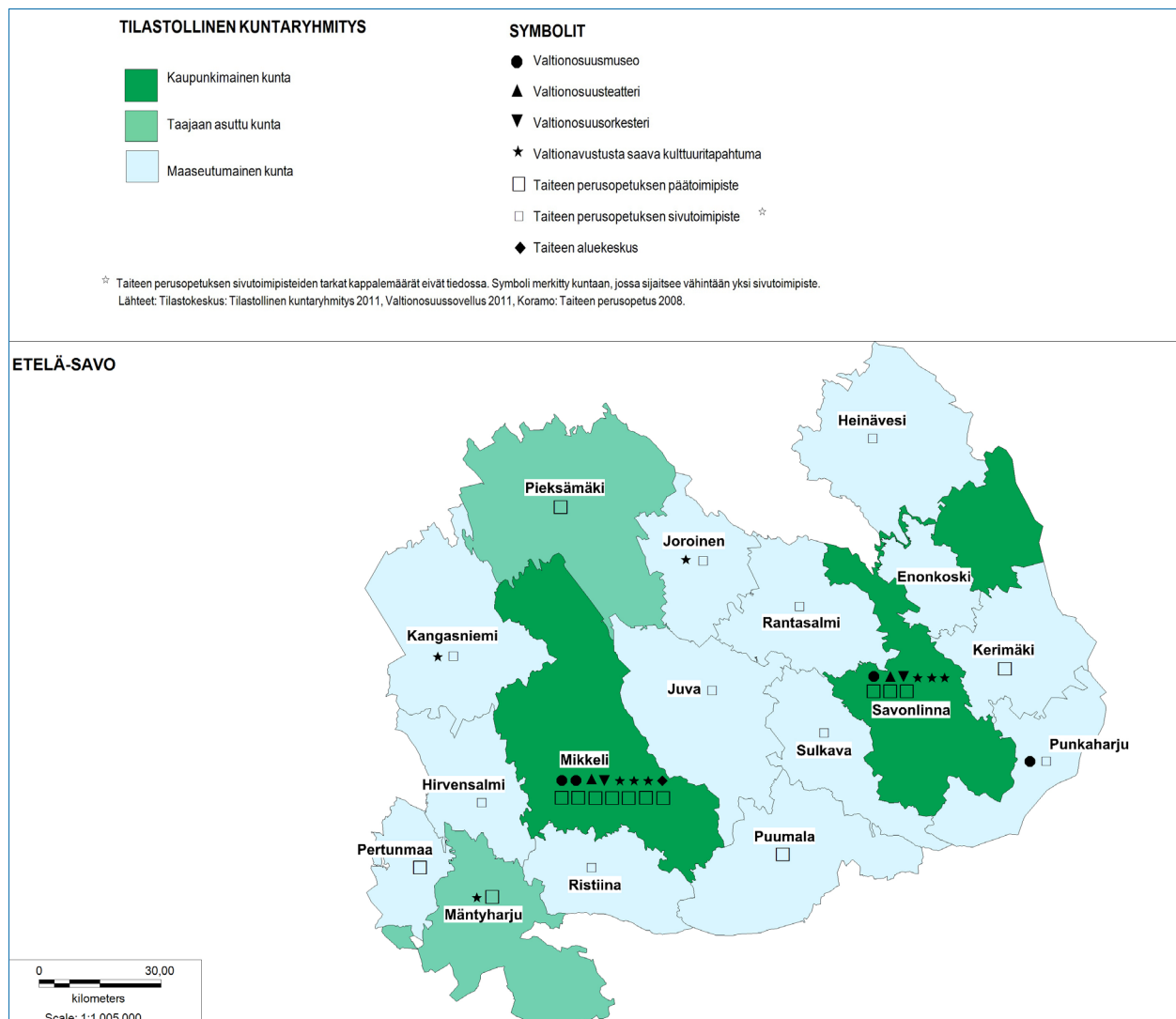
ETELÄ-SAVO	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 2 kpl Taajaan asutut: 2 kpl Maaseutumaiset: 13 kpl Yhteensä: 17 kpl
Väkiluku	154 359
Väestötiheys	11,0 as./km ²
Kokonaispinta-ala	18 767,4 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 4 kpl (38 589,8 as./ museo) Valtionosuusteatterit: 3 kpl (51 453 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 2 kpl (77 179,5 as./ orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	9 kpl (17 151 as./ tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	15 kpl (10 290,6 as./ päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	1 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Etelä-Savon taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	3,49 %

Kuten valtionosuuslaitoksista, myös valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista suurin osa toimii maakunnan kahdessa kaupunkimaisessa kunnassa. Avustusta saavia valtakunnallisia tapahtumia järjestetään kuitenkin myös taajaan asutulla Mäntyharjulla (avustusta myönnetty monitaiteellisen kulttuuritapahtuman järjestämiseen Taidekeskus Salmelassa) sekä maaseutumaisissa Joroisten ja Kangasniemen kunnissa. Joroisilla järjestetään Joroisten musiikkiviikot ja Kangasniemellä Kangasniemen Musiikkiviikot -tapahtuma.

Valtaosa maakunnan taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä toimii maakuntakeskus Mikkelissä. Kunnassa sijaitsee seitsemän taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Toisessa maakunnan kaupunkimai-

ssa kunnassa Savonlinnassa perusopetuksen päätoimipisteitä on kolme. Näiden kuntien lisäksi taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii taajaan asutuissa Mäntyharjun ja Pieksämäen kunnissa sekä maaseutumaisissa Kerimäen, Pertunmaan ja Puumalan kunnissa. Muissa maakunnan kunnissa sijaitsee vähintään yksi taiteen perusopetuksen sivutoimipiste Enonkosken kuntaa lukuun ottamatta.

Taiteen aluekeskuksista maakunnan alueella toimii Mikkelin valokuvataide ry. Lisäksi Itäisen tanssin aluekeskuksen toiminta-alueeseen kuuluvat Etelä-Savo, Pohjois-Savo sekä Pohjois-Karjala. Aluekeskuksen symboli on merkitty Kuopioon Pohjois-Savoon. Alueellisena taidetoimikuntana maakunnan alueella toimii Etelä-Savon taidetoimikunta.

Kartta 5.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Etelä-Savossa.

5.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Etelä-Savossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 korkeimmat asukasluvultaan maakunnan toiseksi korkeimmassa kaupungissa Savonlinnassa (38 €/asukas). Suurimassa kaupungissa Mikkelissä kustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat. Toiseksi korkeimmat kustannukset olivat Pieksämäellä (32 €/asukas), jossa toimii tarkasteltavista kulttuuripalveluista yksi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

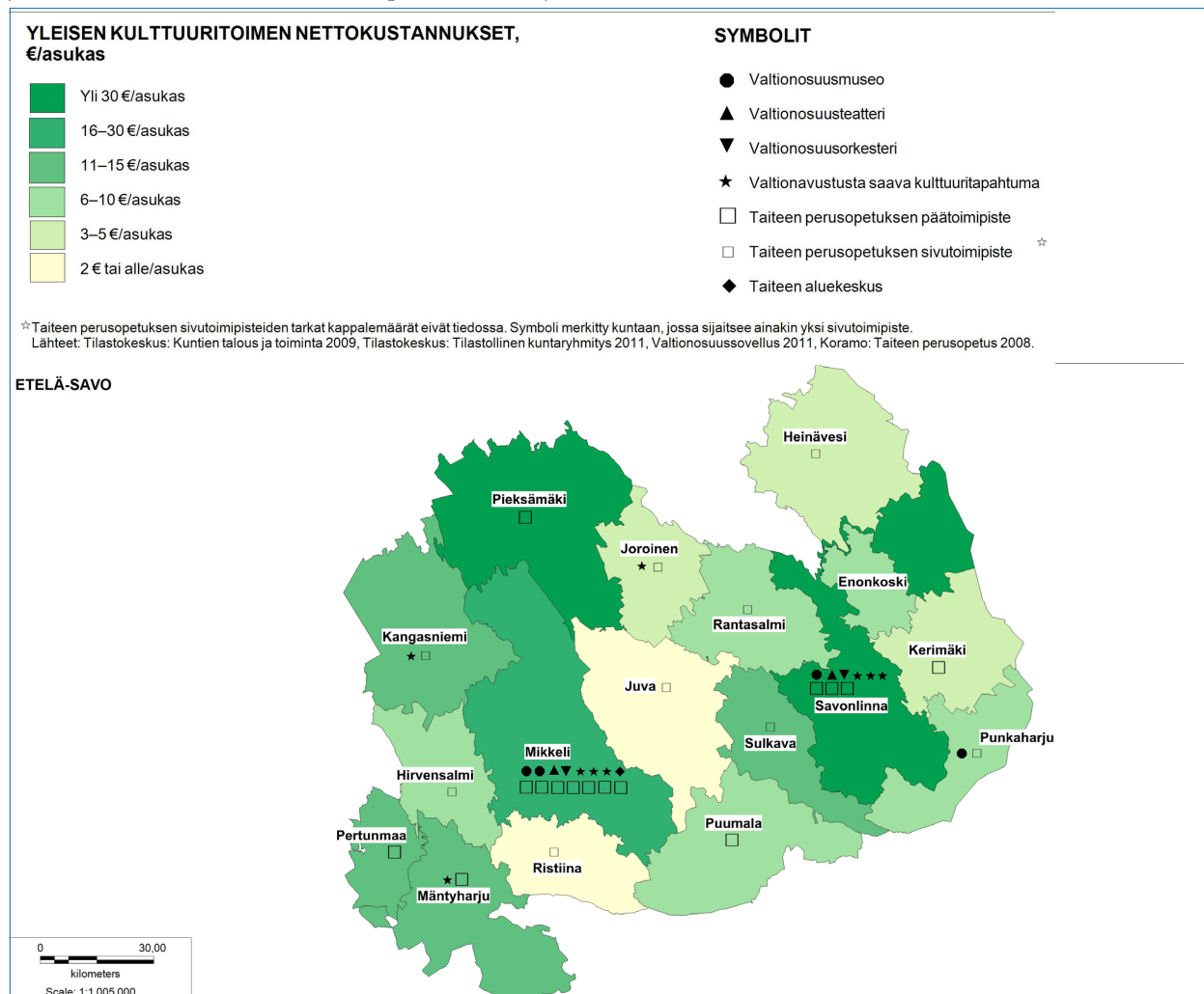
Matalimmat yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Juvalla (-2 €/asukas), Kerimäellä (3 €/asukas) ja Heinävedellä (3 €/asukas), joissa kaikissa on tarkasteltavista palveluista tarjolla

taiteen perusopetusta. Enonkoskella, jossa ei ole tarjolla kartassa 5.2 kuvattuja palveluja, yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 6 €/asukas.

5.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa Etelä-Savon valtionosuuslaitoksista toimii maakunnan kahdessa asukasluvultaan suurimmassa kunnassa. Kahden kaupunkimaisen kunnan lisäksi yksi valtionosuuslaitos toimii Punkaharjulla. Maakunnan lähikunnissa toimii neljä valtionosuusmuseota ja yksi valtionosuusteatteri, joiden palvelut ovat Etelä-Savon maakunnasta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä.

Etelä-Savon kunnista valtionosuusmuseoita toimii Mikkelissä, Savonlinnassa ja Punkaharjulla. Puolet maakunnan museoista on tyypiltään kulttuurihistori-

Kartta 5.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

allisia museoita ja puolet erikoismuseoita. Maakunnan lähikunnissa valtionosuusmuseoita toimii Heinolassa (Heinolan kaupunginmuseo), Rautalammillä (Rautalammin museo), Varkaudessa (Varkauden museo ja taidemuseo) ja Outokummussa (Outokummun kaivosmuseo). Lähikuntien museot parantavat valtionosuusmuseoiden alueellista saavutettavissa etenkin osassa Mäntyharjun, Pertunmaan, Pieksämäen, Joroisten ja Heinäveden kuntia, joista on yli 30 kilometriä matkaa Etelä-Savon maakunnassa sijaitseviin valtionosuuslaitoksiin.

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita sijaitsee Etelä-Savossa Mikkeliissä ja Savonlinnassa. Lähikunnista Varkauden teatterin palvelut ovat 30 kilometrin säteellä saavutettavissa osasta Pieksämäen, Joroisten, Rantasalmen ja Heinäveden kuntia. Maakunnan lähikunnissa ei sijaitse valtionosuusorkestereita, joiden palvelut olisivat saavutettavissa Etelä-Savon maakunnasta käsin tarkasteluetäisyydellä.

Valtionosuusmuseot ovat valtionosuuslaitoksista kattavimmin saavutettavissa Etelä-Savon maakunnan kunnista.

5.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia järjestetään Etelä-Savossa kaikentyyppisissä kunnissa. Eniten tapahtumia järjestetään kaupunkimaisissa Mikkeliissä ja Savonlinnassa. Savonlinnassa valtionavustusta myönnettiin vuonna 2011 Savonlinnan balettijuhlien, Savonlinnan Oopperajuhlien ja Samuelin Poloneesi -kansanmusiikkitapahtuman järjestämiseen. Mikkeliissä tukea saivat Mikkelin 9. kuvitustriennale, Mikkelin Musiikkijuhlat ja 35. Työväen näyttämöpäivät. Yhtä valtionavustusta saavaa tapahtumaa järjestetään Joroisissa (Joroisten musiikkipäivät), Kangasniemellä (Kangasniemen Musiikkiviikot) ja Mäntyharjulla (monitaiteellinen kulttuuritapahtuma Taidekeskus Salmelassa).

Etelä-Savon lähikunnissa valtionavustusta saavia tapahtumia järjestetään Joutsassa, Varkaudessa ja Rääkkylässä, joiden tapahtumat ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä lähinnä Etelä-Savon maakuntarajan tuntumassa sijaitsevissa kunnissa.

5.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

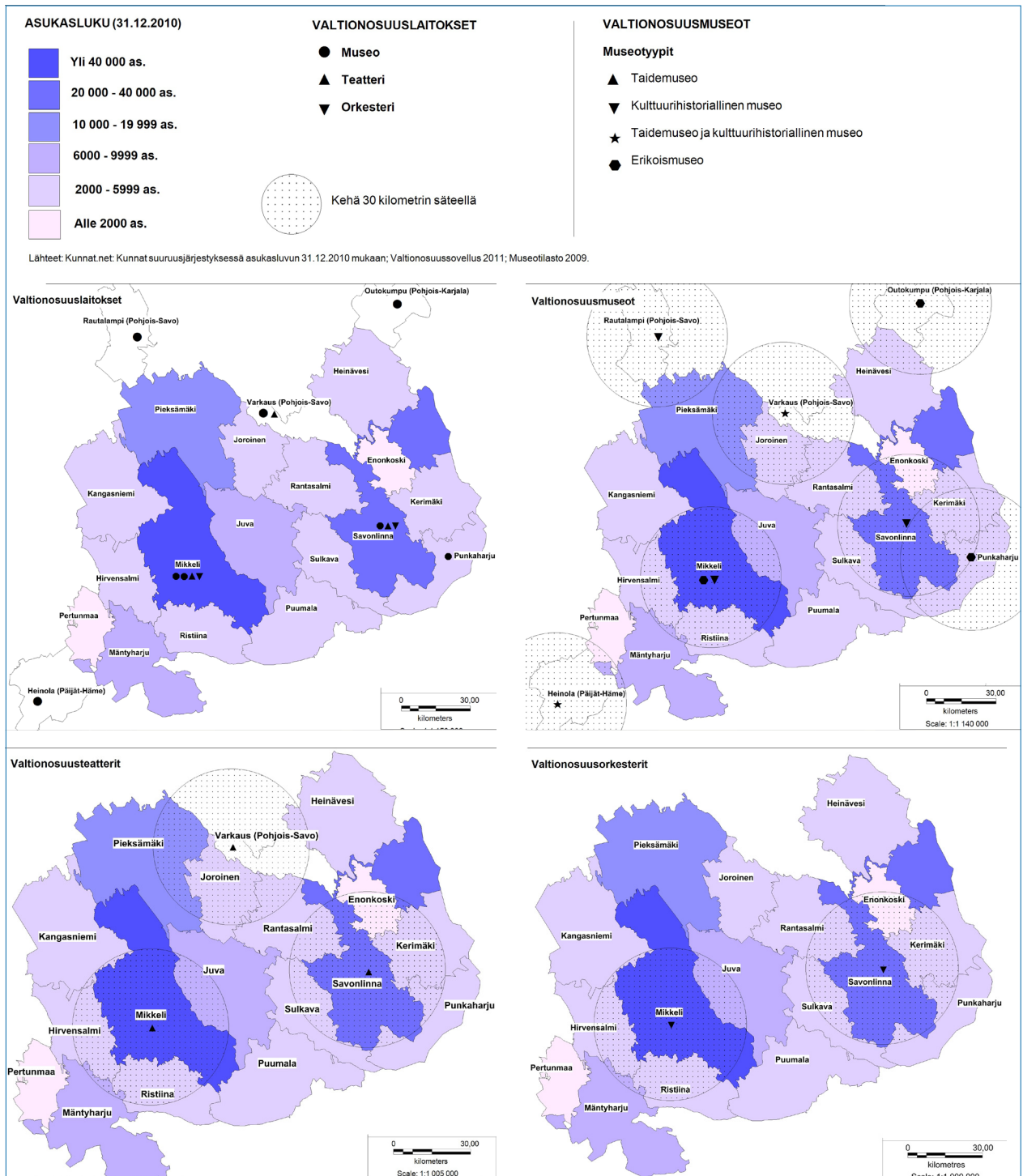
Maakuntakeskus Mikkeliissä toimii Etelä-Savon kunnista eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä, joiden opetustarjonta on myös maakunnan kunnista monipuolisinta. Toiseksi eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii Savonlinnassa. Näissä kunnissa asuu maakunnan kunnista eniten 7–15-vuotiaita. Kolmanneksi eniten ikäluokkaan kuuluvia asuu Pieksämäellä, jossa taiteen perusopetusta tarjoaa Pieksämäen seutuopisto.

Taiteen perusopetuksen kustannukset ovat Etelä-Savon kunnissa verrattain matalat (Etelä-Savon kuntien keskiarvo 4,5 €/asukas, koko maan kuntien keskiarvo 13,6 €/asukas). Kustannustieto puuttuu kuitenkin lähes puolesta maakunnan kunnista.

5.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

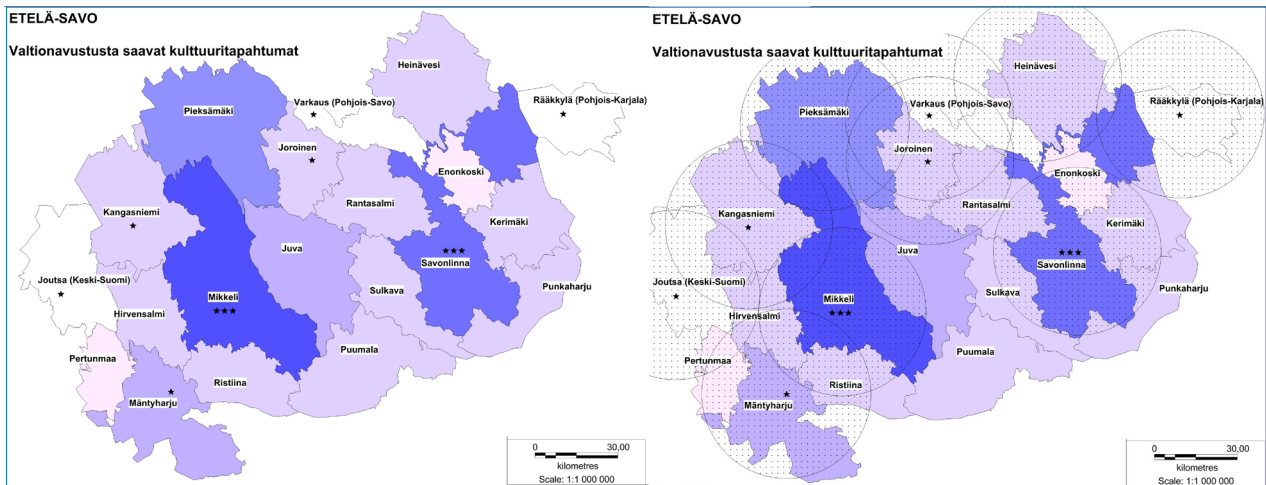
Vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 huomattavasti muita kuntia korkeammat Puumalassa (263 €/asukas), jossa luokan kustannukset olivat kaikista maan kunnista korkeimmat. Toiseksi korkeimmat nettokustannukset olivat Kerimäellä ja Mäntyharjulla (58 €/asukas). Puumalassa ja Mäntyharjulla tarkasteltavat yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan keskitasoa. Kerimäellä yhteenlasketut kustannukset taas kuuluivat maakunnan matalimpiin.

Puumala on Puumalan, Juvan, Rantasalmen ja Sulkavan alueella toimivan RaJuPuSu-opiston ylläpitäjäkunta. Opiston kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnassa toimivista kansalaisopistoista toiseksi korkein (73,5 %). Eniten kulttuurialan opetustunteja annettiin maakuntakeskus Mikkelin ylläpitämässä Mikkelin kansalaisopistossa, jossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli 67,3 %. Kartat 5.9–5.10. Taiteen perusopetus Etelä-Savossa: 5.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 5.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

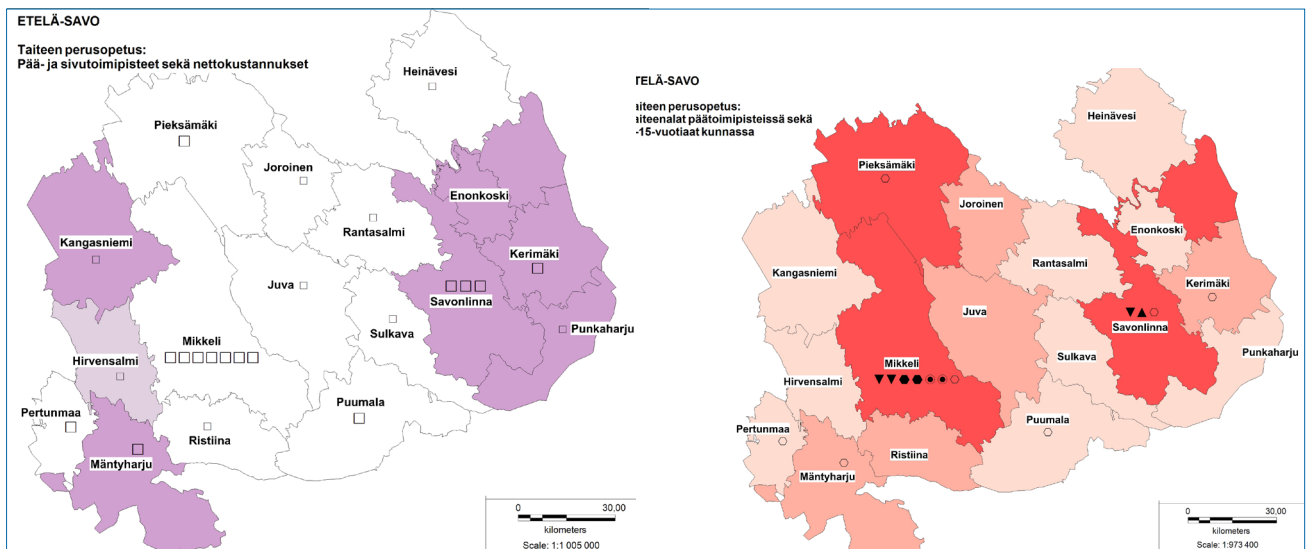

Kartat 5.3–5.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Etelä-Savossa ja lähikunnissa: 5.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 5.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 5.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 5.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

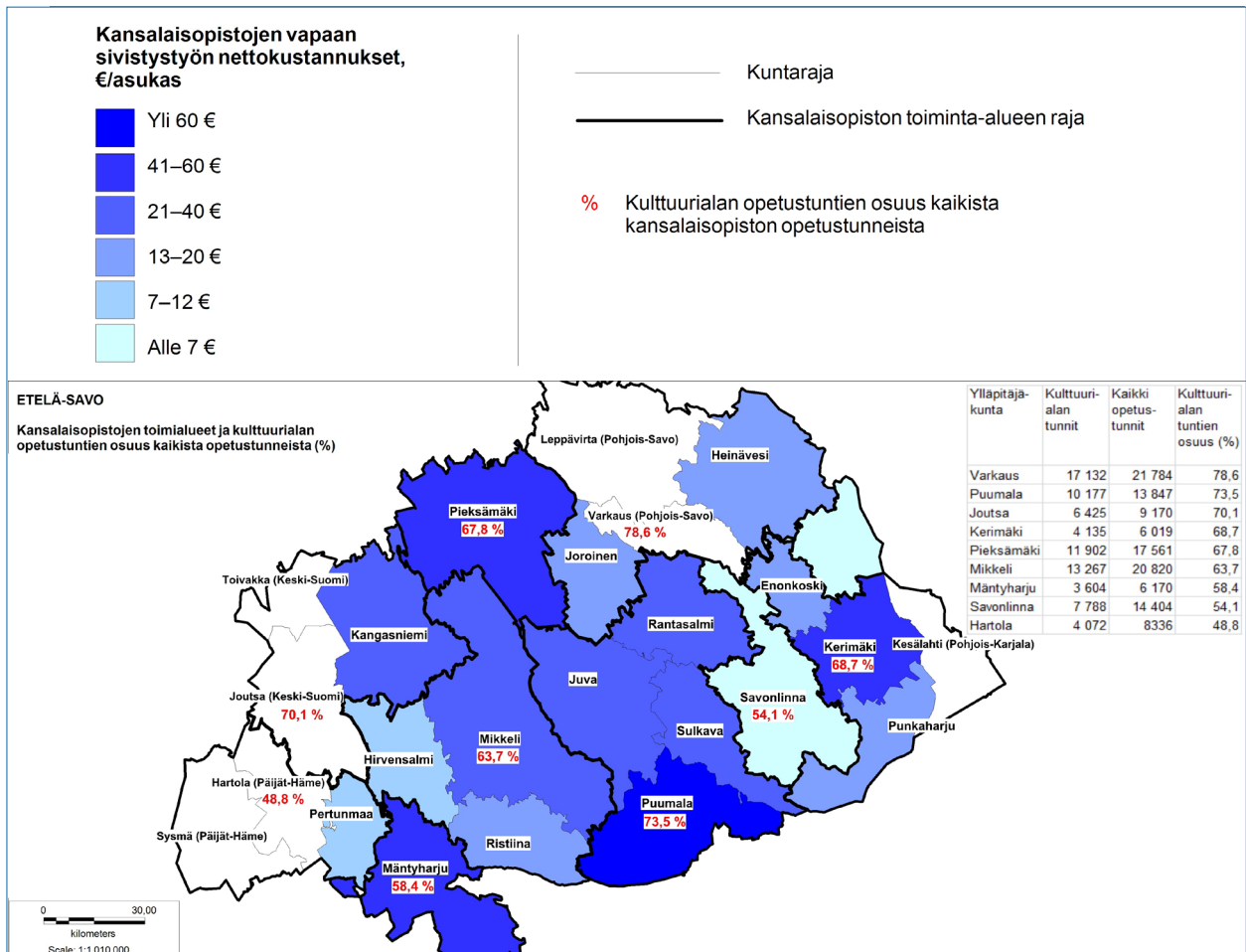

Kartat 5.7–5.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Etelä-Savossa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.

Kartat 5.9–5.10. Taiteen perusopetus Etelä-Savossa: 5.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 5.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa.

Kartta 5.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Etelä-Savossa.

5.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

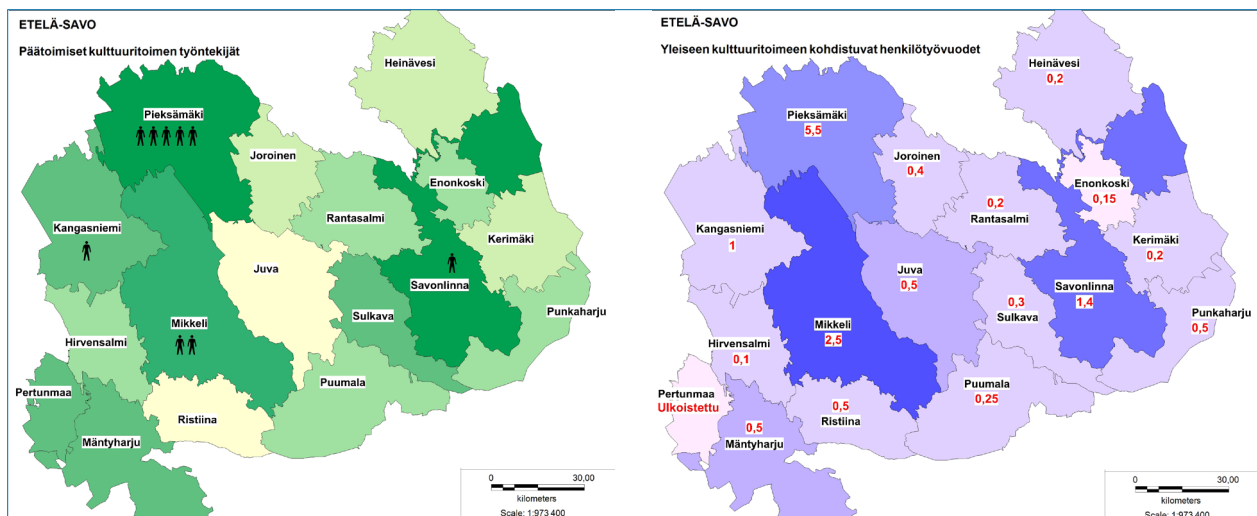
Etelä-Savossa yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimi vuonna 2011 niissä neljässä kunnassa, joissa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat korkeimmat (Savonlinna, Pieksämäki, Mikkeli, Kangasniemi). Eniten päätoimisia yleisen kulttuuritoimen työntekijöitä toimi Pieksämäellä, joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi suurin kunta. Suurin on maakuntakeskus Mikkeli, jossa päätoimisia kulttuuritoimen työntekijöitä toimi yksi.

Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia Pieksämäellä, jossa työskenteli viiden päätoimisen lisäksi yksi osa-aikainen työntekijä. Matalin yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyö-

vuosien osuus oli Hirvensalmella (0,1), joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi pienin kunta. Toiseksi pienimmässä kunnassa Pertunmaalla yleinen kulttuuritoimi toteutetaan ostopalveluna.

5.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat vuonna 2009 Etelä-Savon kunnista korkeimmat Savonlinnassa (38 €/asukas). Savonlinna on maakunnan toiseksi suurin kunta, jossa on tarjolla runsaasti tässä tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Maakuntakeskus Mikkelissä yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (21 €/asukas). Matalimmat nettokustannukset olivat vuonna 2009 Juvalla (-2 €/asukas).

Kartat 5.12–5.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Etelä-Savossa: 5.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 5.13) yleisen kulttuuritoimen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä).

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Mikkelissä ja Savonlinnassa. Yhteenlasketut kustannukset olivat kummassakin kunnassa 85 €/asukas. Mikkelissä, jossa toimii maakunnan kunnista useimpia valtionosuuslaitoksia, asukaskohtaiset kustannukset museoiden, teattereiden ja orkestereiden luokassa olivat maakunnan korkeimmat (64 €/asukas).

Yhteenlasketut kustannukset (Kartta 5.15) olivat matalimmat Ristiinassa (1 €/asukas). Koska kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset eivät ole tiedossa, luokan kustannukset muodostuvat vain museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannuksista. Ristiinan yhteenlasketut kustannukset saattavat siis todellisuudessa olla korkeammat. Toiseksi matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Heinävedellä (3 €/asukas), jossa ei ollut lainkaan kustannuksia museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta.

Kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kunnista korkeimmat Pertunmaalla (79 €/asukas), Sulkavalla (78 €/asukas) ja Heinävedellä (71 €/asukas). Näissä maaseutumaisissa kunnissa oli tarkasteltavista kulttuuripalveluista tarjolla taiteen perusopetusta. Pertunmaalla ja Sulkavalla yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakunnan keskitasoa. Heinävedellä taas yleisen kulttuuritoimen nettokus-

tannukset (3 €/asukas) olivat Kerimäen ohella maakunnan toiseksi matalimmat.

Kirjaston nettokustannukset olivat matalimmat Kerimäen (35 €/asukas) ja Ristiinan (37 €/asukas) kunnissa. Kumpikin sijaitsee kaupunkimaisen kunnan naapurina, ja tarjoaa tarkasteltavista palveluista taiteen perusopetusta. Kerimäellä yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Heinäveden ohella maan toiseksi matalimmat (3 €/asukas). Ristiinan yleisen kulttuuritoimen nettokustannuksia ei ole kirjattu Tilastokeskuksen Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta 2009 -tilastoon. Kirjaston nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin myös maakunnan ainoissa kaupunkimaisissa kunnissa Mikkelissä ja Savonlinnassa (44 €/asukas), joissa taas esimerkiksi museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat.

Yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 5.17) olivat maakunnan korkeimmat Mikkelissä ja Savonlinnassa (kummassakin 129 €/asukas). Kunnissa kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan kunnista matalimpia, mutta yleisen kulttuuritoimen ja museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Kolmanneksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Pieksämäellä (99

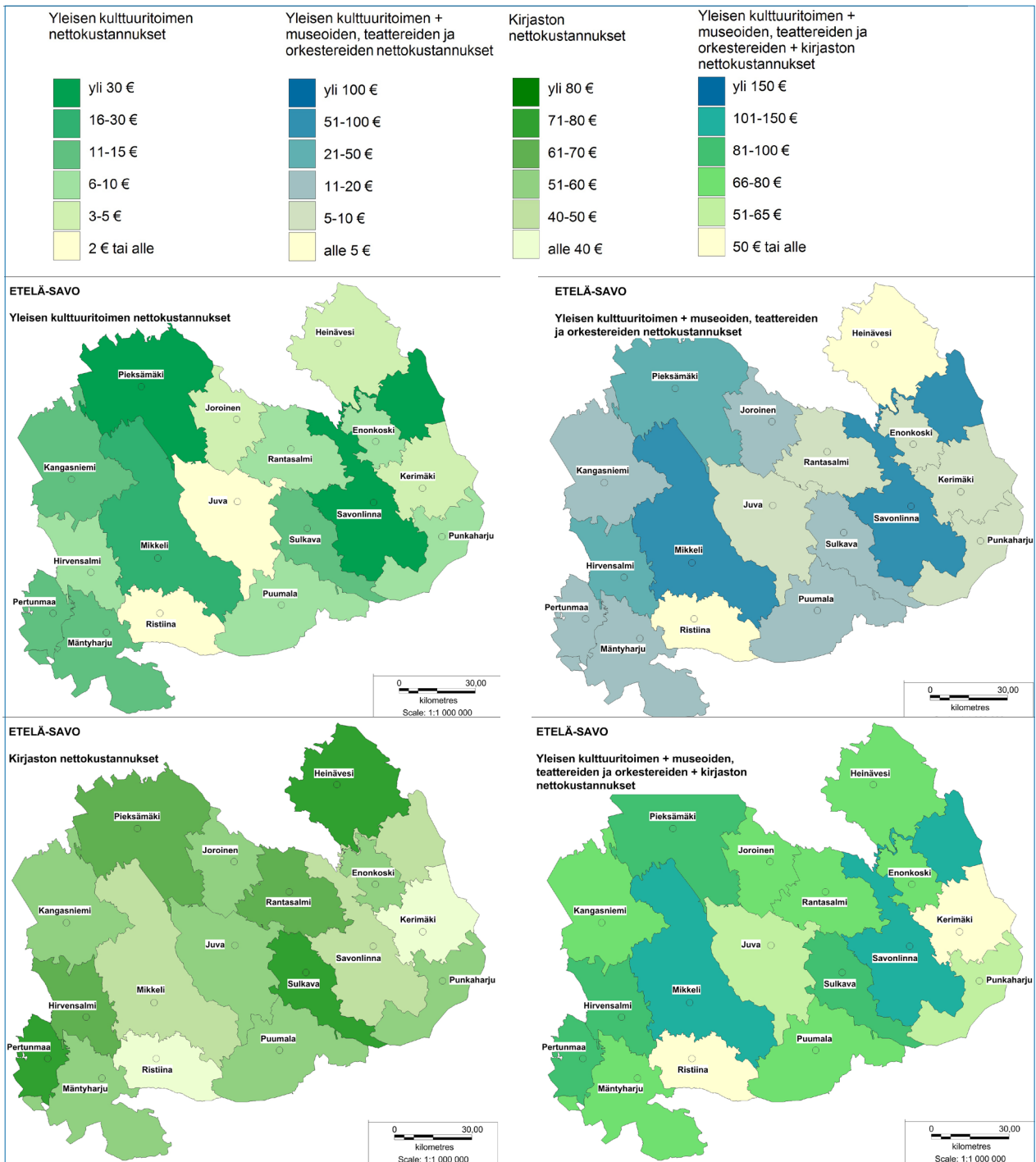

€/asukas), jossa toimi tarkasteltavista kulttuuripalveluista taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Matalimmat yhteenlasketut kustannukset (Kartta 17) olivat Ristiinassa (38 €/asukas) ja Kerimäellä (41 €/asukas). Ristiinassa yhteenlasketut kustannukset voivat todellisuudessa olla korkeammat, sillä kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset eivät ole tiedossa. Kerimäellä niin yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden kuin kirjastonkin nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin. Naapurikunta Savonlinnan kulttuuripalvelut ovat kuitenkin kunnasta saavutettavissa 30 kilometrin säteellä.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukas-kohtaiset nettokustannukset (Kartta 5.9) olivat koko maan tasoon verrattuna suhteellisen matalat. Yleisen kulttuuritoimen osalta maakunnan kuntien keskiarvo (12,1 €/asukas) taas ylitti hieman koko maan kuntien keskiarvon (11,6 €/asukas). Kirjaston osalta Etelä-Savon ja koko maan kuntien keskiarvot olivat samat (57,3 €/asukas).

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannusten (Kartta 5.11) keskiarvo (39,2 €/asukas) oli Etelä-Savossa huomattavasti koko maan keskiarvoa (29,2 €/asukas) korkeampi. Etelä-Savossa keskiarvoa nostavat ainakin Puumalan kustannukset (263 €/asukas), jotka olivat koko maan kunnista korkeimmat. Yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston yhteenlasketut kustannukset (Kartta 5.17) olivat kunnassa maakunnan keskitasoa. Toiseksi korkeimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Kerimäellä ja Mäntyharjulla. Kerimäellä yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kunnista toiseksi matalimmat.

Kartat 5.14–5.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Etelä-Savossa: 5.14) yleinen kulttuuritoimi, 5.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 5.16) kirjasto, 5.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto.

Taulukko 5.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkes- terit	Kir- jasto	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kansalais- opistojen vapaa sivistystyö				
Enonkoski	6	6	60	66	6	13	1 615	138	-	0,15
Heinävesi	3	3	71	74	Ei tietoa	16	3 912	324	-	0,2
Hirvensalmi	9	23	62	85	4	7	2 439	247	-	0,1
Joroinen	5	11	59	70	Ei tietoa	18	5 394	531	-	0,4
Juva	-2	5	57	62	Ei tietoa	26	6 962	643	-	0,5
Kangasniemi	15	15	53	68	6	32	5 964	489	1	1
Kerimäki	3	6	35	41	7	58	5 641	563	-	0,2
Mikkeli	21	85	44	129	0	23	48 751	4634	2	2,5
Mäntyharju	14	17	55	72	7	58	6 456	567	-	0,5
Pertunmaa	14	19	79	98	2	9	1 936	165	-	Ulkoistettu
Pieksämäki	32	37	62	99	0	53	19 869	1718	5	5,5
Punkaharju	7	7	55	62	7	14	3 733	316	-	0,5
Puumala	10	17	57	74	Ei tietoa	263	2 477	158	-	0,25
Rantasalmi	6	8	66	74	Ei tietoa	27	3 996	356	-	0,2
Ristiina	Ei tietoa	1	37	38	Ei tietoa	13	4 900	530	-	0,5
Savonlinna	38	85	44	129	8	5	27 685	2375	1	1,4
Sulkava	12	13	78	91	Ei tietoa	31	2 938	259	-	0,3